

OSĄDZONY (236) *part praet pass pf*

osądzony (161), **osądzon** (75).

-f- (229), -ff-, fz-, -fs-, -ss- (7).

o jasne. ◇ W formach złożonych -on- (45), -ón- (1); -on- : -ón- *SarnStat* (36:1). ◇ W formach niezłożonych: -on (10), -ón (7); -on *OpecŻyw* (4), *MurzHist* (2), *MurzNT*, *KochPs*; -ón *Mącz*, *BiałKat*; -ón : -on *SarnStat* (5:2); -ona (2), -one (1).

sg m N osądzón (67), osądzony (31); ~ (attrib) osądzony (13); ~ (praed) osądzón (67), osądzony (18); -ón *OpecŻyw* (4), *LibMal*, *RejKup*, *MurzHist* (2), *MurzNT*, *GroicPorz* (2), *KrowObr* (3), *RejWiz*, *Leop*, *OrzList* (2), *BibRadz* (2), *BielKron* (7), *Mącz*, *RejAp* (3), *BiałKat*, *RejZwierc* (2), *BudNT* (2), *ModrzBaz*, *KochPs*, *MWilKHist*, *ArtKanc*, *Paprup*, *SarnStat* (7), *KlonWor*, -ony *BierEz*, *KochZuz*, *RejZwierc*, *CzechRozm*, *SkarŻyw*, *CzechEp* (4), *LatHar* (4); -ón : -ony *RejPos* (13:1), *WujJud* (1:1), *NiemObr* (2:1), *WujNT* (2:3). ◇ G osądzon(e)go (3). ◇ A osądzoného (3), osądzony (1); -ého (1), -(e)go (2). ◇ I osądzonym (2). ◇ V osądzony (1). ◇ f N osądzonã (6), osądzona (3), osądzon(a) (1); ~ (praed) -ã (4) *Mącz*, *RejPos*, *SkarŻyw*, *GórnRozm*, -a (2) *Leop*, *BielKron*; ~ (attrib) -ã (1) *ModrzBaz*, -a (1) *SarnStat*. ◇ G osądzonėj (19); -ėj (11), -(e)j (8). ◇ D osądzonėj (9); -ėj (5), -(e)j (4). ◇ A osądzoną (9). ◇ L osądzonėj (6); -ėj (4), -(e)j (2). ◇ n N osądzono (10), osądzon(e) (4); ~ (praed) -o (10) *LibLeg*, *OrzList*, *Mącz*, *RejAp*, *RejPos* (3), *GórnRozm*, *SarnStat*, *SkarKazSej*, -e (4) *RejKup*, *CzechEp*, *ArtKanc*, *WujNT*. ◇ pl N m pers osądzeni (30). subst m i f osądzoné (9); -é (5), -(e) (4). n osądzony (1) *RejPos* 136v. ◇ G osądzonych (4). ◇ D osądzonym (1). ◇ A m pers osądzonych (1) *PowodPr*, osądzon(e) (5). subst osądzoné (5); -é (4), -(e) (1). ◇ I m osądzon(e)mi (5).

Składnia dopełnienia sprawcy: osądzon(y) od kogo (21), *przez kogo* (10); *od kogo* *OrzList*, *KwiatKsiąż*, *Prot*, *ModrzBaz*, *SkarŻyw*, *CzechEp* (2), *NiemObr*, *OrzJan*, *LatHar* (3); *przez kogo* *Mącz* (2), *BiałKat*, *BudNT*, *SarnStat* (3); *od kogo : przez kogo* *BielKron* (4:2), *WujNT* (5:1).

Sł stp s.v. osądzić, Cn notuje, Linde XVI w. s.v. osądzić.

1. *Taki, nad którym przeprowadzono rozprawę, na kogo wydano wyrok, skazano na jakąś karę; iudicatus* *Mącz*, *Calep*, *JanStat*, *JanPrzyw*; *reus* *Modrz*, *JanStat*, *JanPrzyw*; *condemnatus* *Modrz*, *JanStat*; *damnatus* *Mącz* (82) : Potym on páłterz przewinił/ A przetoż od Rzymian ięć był: Ofądzony do lwow wrzucon *BierEz* Q3v; *RejWiz* 164; *OrzList* f2; w tym Státućie niemálz tám áby oni [*duchowni*] kogo o cześć fądzic mieli/ álbo z zięmie ofądzone ludzi wywoływać. *OrzRozm* H4; *BielKron* 119v, 229 *marg*; *Mącz* [176]c; *Prot* C2; *RejAp* 120v; we trzy láthá bład fye odkrył po iego [*Dawida Jorysa*] śmierci/ wyięć pothym z grobu z rofkazania pánów Bázyleyfkich/ ofądzón przez Senat/ ípalón y z księgami *BiałKat* 298v; *RejZwierc* 178, 272v; á ktorzykolwiek wzakonie zgrzešzyli/ przez zakon ofądzeni będą. *BudNT* *Rom* 2/12, *przedm* b2; (*nagł*) Ofądzeni máią być karáni. (—) WSzytcy ktorzkolwiek skazáni fą/ niech będą przymufzeni/ áby fkazaniu dofyć vczynili *ModrzBaz* 96; *Calep* 567b; *WujNT* 883; *CiekPotr* 43.

osądzon(y) z czego (2): thám pozwány niema być s fámego nieftawania ofądzon/ áżeby fye w vczynku swoim álbo wyznał/ álbo flufznym dowodem był pokonan. *GroicPorz* q3; *CzechRozm* 214.

osądzon za jakiego (1): Kto tedy onę zwierzchność miefza/ ábo łądy gwałci/ á kto ábo przekaża ábo odeymuie vrzędowi możność czynienia co ná iego powinność należy/ ten/ iż to przeciwko Rzeczypospolitey czyni/ niech będzie zá wyftępnego przeciw máieftatowi ofądzon. *ModrzBaz* 82.

osądzony o co (1): ofądzony [*Ibraim Basza*] o zdradę/ od tyránná zginął. *OrzJan* 37.

osądzon(y) na co (28): był ofądzon nawiečný Zjwot y vłyfłłłł łagodliwy głos Boży/ počz błogofławiony do wiečznego Krolewftwa *RejKupSekl* a7v. Cf »na śmierć osądzony«, »osądzon na wywołanie«.

osądzony jaki (1): Tedy widząc Iudałz/ zdraycá iego/ iż był (Pan Iezus) ofądzony godny śmierci [*quod damnatus esset Vulg Matth 27/3*] *LatHar* 696.

osądzon(y) jako kto (2): ZYd gdzieby Kielichy/ Kłyęgi/ álbo iákíe vbiory Kościelne kupił/ álbo iemu były záftáwione/ á niemogłby Iftcá mieć/ tedy ma być ofądzon iáko złodziey *GroicPorz* h3v; *NiemObr* 106.

osądzony być kim, jakim (2): że iuż nietylko oczyszcieni ieftełmy od grzechow/ ále y obdárováni fprawiedliwością Kryftułowá/ [...] á ofądzeni być fprawiedliwemi y dziedzicmi żywotá wiečnego. *WujJudConf* 95v; *LatHar* 274.

Ze zdaniem dopełnieniowym [w tym z zapowiednikiem: tak (1); iż (6), aby, że] (8): Gdyż wiemy żechmy iuż łá ná to ná fwiát podáni/ y ták ofądzeni/ że nigdy befpieczni być nie możemy. *RejZwierc* 152; IEfłi kto co z fkarbu weźmie álbo włápi/ [...] á zwłáczá w tym czásie gdy królá nie obiorą: niech będzie ofądzón/ iż iefł winien *peculatus*, zdrady y fkrádnienia Rzeczypospolitéy *SarnStat* 5, 43, 334, 412, 420, 515, 944.

W połączeniach szeregowych (6): *Leop Luc* 23 arg; *Mącz* 77c; A cić to máią być náfyceni á wciełzeni paftwiąc fie nád fćirwy tymi tám im iuż w moc ich fkazánemi y zdánymi/ y ofądzonemi *RejAp* 164v; przefłzey nocy/ powiáda/ Wilhelm Krol Angielski ná łąd Boży wezwány/ obzáłowány y ofądzony iefł. *SkarŻyw* 336; *ArtKanc* E4; Zle Pleminiułowi oná caufsa poźłá. Poiman y ofądzon/ y vmárł w ciemnicy *KlonWor* 10.

Wyrażenia: »osądzon nieprzyjacielem ojczyzny« [*szyk 1:1*] (2): *BielKron* 145; iefłi mężobóycá nieośiádłý [...] pozwány niepoftułźnie przed námi nie ftánie/ ma byđz iáwnym wywołániém przeze czći obwołan/ y nieprzyiaćielem oyczyzny ofądzón [*hostis patriae iudicari JanStat* 609] *SarnStat* 606.

»niesprawiedliwie, niesprawiedliwą kaźnią osądzony« (2:1): *OpecŻyw* 159; niesprawiedliwą kaźnią byli ofądzeni [*iniustam poenam passi sunt*]/ oni kthorzy byli na fię wzięli rzecz mieyfcká *BibRadz* 1.*Mach* 4/48; *LatHar* 338.

»niewinnie osądzony« (1): od Piłatá niewinnie ná śmierć okrutną y hániebną ofądzony. Pan náłz *LatHar* 542.

»z prawa, [jakim] prawem, prawnie osądzony« (2:2:1): łotrowie kthorzy s práwá bywáią ofądzeni ná fmić [qui mori debent ex lege] *HistAl* A8v; A themu Lutkowi dał był oycá fćiąć s práwá ofądzonogo Henryk *BielKron* 367, 120v; *RejZwierc* 166; *KlonFlis* Fv.

»[jakim] sądem osądzony« (1): y cięzey też iefł Bołkim niż ludzkim łądem ofądzonym być. *KuczKat* 335.

»na śmierć, ku śmierci, na czwiertowanie, na gardło, na stracenie, na szubienicę, na zabicie osądzon(y)« [szyk 17:10] (21:1:1:1:1:1): A przeto niechcecieli go pułcitz iako niewinného/ daruycie go ale fwiętu/ iuż ku śmierci ofądzoné⁶⁰ *OpecŻyw* 124, 133, 134 [2 r.]; Then thomałz aczkolwyelk [!] za vczynkiem fwym złodzyeyfkym na Svbyenyčą ofądzon bicz myal *LibMal* 1543 74; *HistAl* A8v; *KrowObr* 43v, 49v, 175v; *Leop Luc* 23 arg; *BielKron* 145v, 424; *Damnari rei capitalis*, Być ofądzón [lege: osądzon] ná śmierć. *Mącz* 77b; iż w Krákwie czáfu iednego byli dwá ofądzeni ná czwiertowanie *SienLek* 95; *RejAp* 109; *RejPos* 167v; *MWilKHist* I4; *ReszHoz* 122; *PaprUp* D, H3; *Phil* E2v; *LatHar* 274, 290, 338, 521, 542; *WujNT* 289.

»z ust swoich własnych osądzony« (1): I powłtanie przeciw ftárcom lud gniewem zrużzony/ Bo káždy z vft fwoich włánych iuż był ofądzony. *KochZuz* A5.

»osądzon na wywołanie z ziemie« (1): Przeto od nich ze dwu win był ofądzon ná wywołanie z zyemie. *BielKron* 109.

Szeregi: »skazan(y) i (a, albo) osądzon(y)« [szyk 3:1] (4): gdzie mężoboiłstwa/ mierziączki/ krzywdy/ laiania ij bluznieniá/ dlá ktoryches na śmiertz fkázán ij ofądzon? *OpecŻyw* 134; *KromRozm III* P2v; *KrowObr* 43v; *SarnStat* 515. [Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.]

»osądzon i wywołan« (1): ieft ofądzon y wywołan z Cefárfthwá Woyóciech Kfiążę Prufkie od was/ ále co tho zá práwo máią cí co go ofądziwfy wywołáli *BielKron* 231.

a. *W funkcji rzeczownika* (1) : Mamy tego przykład w Stárym Zakonie/ około Lępry o ktorey nikt niefądził/ iedno Káplán/ ále ofądzonego ini byli ktorzy wymiátowáli z pořzodku ludu Bożego *OrzRozm* H4v.

2. *Rozstrzygnięty sądownie; postanowiony; iudicatus* *Mącz*, *Modrz*, *JanStat*, *Cn*; *definitus, enunciatus* *Mącz*; *decretus* *JanStat*; *praeiudicatus* *Cn* (72) : Item kiedy się traphi czo ofądzonono, abo fią traphi sadv czo placycz *LibLeg* 6/118; Ale widzę iżci čás vmrzeć ofądzony *RejZwierz* 11v; *Praeiudicium*, Rowne ofądzonienie w rowney y w tákowej rzeczy która teras ná fąd przyfzłá/ którego náfláduyąc/ też y tá tak ofądzona być może. *Mącz* [176]d; iáko [Jonasz] wfytkim kazał áby fie vználi á pádli ná oblicza fwoie/ á woáli do Pána fwoiego áby odwoócił od nich on frogi á iuż ofądzony gniew fwoy fwięty. *RejZwierc* 199v; *GórnRozm* G, Gv; [daniny] máią bydź y fą tym Státutem káłsowané á wniwecz obróconé/ iáko té/ które fą práwu pořpolitému przeciwné náleżoné y ofądzoné we wfytkich páńftwách y księztwách do korony náležących *SarnStat* 92, 84, 869, 1129.

Wyrażenia: »osądzony dekret« [szyk 1:1] (2): A pieniądze tákowych retent poborowych [...]/ które z ofądzonych dekretów przychodźić będą/ y z winámi wfytkiémi/ [...] wziąć/ y do Poborów vchwalonych przyłączyć. *SarnStat* 416, 858.

»rzecz osądzona« = *res iudicata* *Mącz*, *Modrz*, *JanStat*; *causa iudicata* *Modrz*; *res decreta* *JanStat* [szyk 40:12] (52): Zadna rzecz niemoże być fpołem y kwapiona y dobrze ofądzona *BielŻyw* 91; na pierwssym roku yako na zavithym strona pozwana ma sthacz y dossicz viednaniv y zakladovi dossicz vczynicz od rzeczy ossądzoney nye appellvyąc *ZapWar* 1550 nr 2655; *EXekucya*/ ieft vczynienie fpráwiedliwofci Powodowi nád ftroną obwinioná/ wedle ofądzoney rzeczy/ álbo wedle práwá piánego/ áby ono práwo álbo fkázanie fwoy fkutek wzięło *GroicPorz* cc3v, t4v, bb, bb3, bb4v, cc (12); *UstPraw* G2; *Mącz* 372b, 417b; Ná Krolá tedy to náleży/ kárác te/ ktorzi rzeczy

ofądzoney dofyć czynić/ á co z fądu przydzie płáćic niechcá. *ModrzBaz* 96v, 95v, 96v [4 r.]; *SkarŻyw* 511; Iz poddánym nálfym w rzeczy ofądzoney/ álbo iáko ináczey zowá przezyfkánéy [...] vrzędnicy nálfy [...] zwykli od káždého w wíázania wíciágáć niezwyklé płáce *SarnStat* 546; A tákowy práwem przekonány zá gołotę ma bydz poczytan/ [...] á to iefliby z przygody Exekuciiéy rzeczy ofądzoney fie fprzećiwiáł. *SarnStat* 632; á potym ón Stároftá ma vczynić Exequucią rzeczy ofądzoney aliás onych przezyfków *SarnStat* 771; GDy będzie wátpliwóść o rzeczy ofądzoney/ y będą fie wítecz brác do Sędziégo *SarnStat* 789, 58, 391, 402, 432, 433 (28).

»przez sąd osądzony« (1): Per iudicium enunciata res, Przes fąd ofądzona. *Mącz* 254b.

»sprawa osądzona« (3): A w fprawie ofądzoney przez Sędzie główné iefliby fie dofyć nie sftáło/ w odprawie ma bydz odeflano do vrzędu naleźnégo *SarnStat* 872, 160, 861.

Szeregi. »osądzon i skazan« [szyk 1:1] (2): Ita definitum est, Ták skazano y ofądzono yeft. *Mącz* 128a; á cokolwiek przez nie [sędziów] ináczey będzie ofądzono y fkazano [fuerit iudicatum et sententiatum *JanPrzyw* 10]: niech nikczemno będzie/ y żadnéy mocy álbo władzey niech nie ma. *SarnStat* 887.

»słuchany i osądzony« (1): Custodiae non solum pro tribunali, sed et de plano audiri possunt atque damnari, Spráwy około ftrózey nie tilko fądownie ále teź w nie bytnóści vrzędnego fędziégo mogą być słucháne y ofądzone. *Mącz* 303a.

»zawiazan i osądzon« (1): Co zwiáżećie ábo ofądzićie ná ziemi/ to będzie zawiázano y ofądzono ná niebie [erunt ligata et in caelo *Vulg Matth* 18/18] *SkarKazSej* 700b.

3. Oceniony, uznany (9) :

osądzon(y) za jaki(ego), za kogo (3): To ieft vftáwá o trędzie ná flácie fukienney [...] / ktoraby miáá być zá czyftá ábo fplugáwioná/ ofądzoná [contaminari] *Leop Lev* 13/59; á wiele ieft rzeczy co fie bárzo dobrze ludziom podobáią/ á przed Máyeftatem iego [Boga] bárzo zá złe bywáią ofądzone. *RejZwierc* 175v; *CzechEp* 8.

osądzon(y) kim, czym (3): ieftemci nieprzyiacielem ofądzon *MurzHist* E4v, C2v; by mu ie teź y Anioł z niebá mowił y pifał/ á nie ia lichotá od I.M. beftyą niemą ofądzony. *CzechEp* 127.

osądzony jakim (1): *WujJud* 100 cf »poczytany albo osądzony«.

osądzony być jakim (1): iefliże ci ktorzi kroleftwa trzymáią/ od wzyftkich ludzi nád inŹe wzyftki godnymi być Kroleftwá ofądzeni bywáią. *KwiatKsiąź* A3.

Szeregi: »poczytany albo osądzony« (1): á nie tylko bywamy poczytáni álbo ofądzeni fprawiedliwymi/ ále prawdziwie fprawiedliwymi fie sftawamy *WujJud* 100v.

»uznan i osądzon« (1): A to com pifał *De Mediatore*, áby było vznano y ofądzono *OrzList* g.

4. Potępiońy, pozbawiony zbawienia, uznany za zasługującego na piekło; iudicatus *PolAnt*, *Vulg; damnatus PolAnt* (73) : *RejKup* dd6; *MurzNT Ioann* 3/18, k. 218v; *KrowObr* 76v, 157v; Bo wzytko to co widził teź byli Anyeli/ [...] Ale prze ich niewiárę márníe fą ftráćeni/ A w piekielnych ciemnofciach wiecznie ofądzeni [możliwa teź lekcja: ofadzeni]. *RejWiz* 86; Bo gdy kuffeni byli/ á záifte z miłofierdziem karánie przyjmuiąc/ obaczáli á wiedzieli/ iákoby złoŹnicy męki ćierpieli/ w gniewie ofądzeni. Thych bowiem iáko óćiec (fáfkáwy) vpomináiąc doŹwiadczáł: ále one iako frogi Krol pytaiąc/ potępił. *Leop Sap* 11/10; *BibRadz Sap* 11/11[10], I 438d *margin*, *Rom* 14/23;

a. *W funkcji rzeczownika (1)* : Obwoławczy Apostoł ład frogi Pánłki/ dokłádá dáley co fie iuż tám z oładzonemi będzie dzyało. *RejAp* 162v.

Synonimy: **1.** *potępiony, skarany, skazany*; **2.** *postanowiony, ustanowiony*; **3.** *oszacowany, rozeznany*; **4.** *potępiony*.

Cf **NIEOSĄDZONY, OSĄDZIĆ**

JB